

Isabela VASILIU-SCRABA

MOARTEA SPIRITUALĂ ÎN RECEPTAREA DIN ȚARĂ ȘI VISUL PREMONITORIU AL LUI ELIADE

În numărul dedicat lui Alexandru Dragomir de o revistă scoasă de Liiceanu („Studia Phaenomenologica”, IV, 3-4/2004), umplut pe sfert cu prefața și postfața la volumul *Crise banalități metafizice* (Ed. Humanitas, 2004) și mai mult de jumătate cu texte de-ale lui Dragomir publicate în românește în primul și al doilea volum scos de Humanitas în 2004 și 2005, în puținele pagini rămase, alături de un text memorialistic al lui Walter Biemel (publicat și de Ierunca în „Ethos”), cititorul revistei află de la Horia Roman Patapievici și de la Virgil Cîmoș că la una din conferințele ținute de ei ca bursieri NEC a asistat Alexandru Dragomir.

L’ „ange” messenger (p. 81), Andrei Pleșu, nu-l informase pe Cîmoș de aleasa asistență pe care urma să o aibă. La cei aproape 80 de ani ai săi, fostul discipol al lui Heidegger a fost adus cu mașina ca, împreună cu Andrei Scrima, prin simpla lor prezență, să „valideze”, prin „grăitoarea” tăcere (apud. Cîmoș) a fiecăruia din cei doi, „înaltul” nivel al cunoașterii filosofice la care ar fi fost ajuns conferențiarul absolvent al acelei Facultăți de materialism dialectic care purta numele de Facultate de Filosofie.

După ce a constatat (din *Jurnalul de la Păltiniș*, apărut la Cartea Românească în 1983) că Înalta Poartă îi permite lui Noica să fie înconjurat de unii tineri, Alexandru Dragomir i-a solicitat acestuia să-i împrumute îngerii păzitori care puteau trece cu burse Humboldt dincolo de Cortina de Fier. Astfel că, din 1985, dată fiind vitregia vremurilor, Dragomir a ajuns să țină conferințe în casa lui Gabriel Liiceanu, cu un public de 3-4 persoane care înregistrau de zor (în scris sau pe casete) spusele lui. Fiind între cunoscuți, bătrînul Alexandru Dragomir s-a lăsat purtat „pe sus” de Pleșu la conferința lui Cîmoș, prilej cu care a discutat în exclusivitate cu părintele Andrei Scrima, cu care mai avusese prilejul de a se tachina pe teme filosofice.

Dacă la NEC s-au găsit atunci laolaltă doi dintre marii filosofi români în viață, unul reîntors în țară după o lungă misiune (păr. Andrei Scrima) și altul scos la vedere (Alexandru Dragomir) din negura marginalizării impuse cu de-a sila* odată cu instalarea lui Ioșca Chișinevschi (secondat de Paul Cornea) la cîrma culturii românești, cine să mai nege excelența „centrului de excelență” (New Europe College)?

Revenirea în țară a lui Mircea Eliade urma să îndeplinească (indirect) același rol: prin simpla sa prezență el ar fi dat girul regimului de ocupație ideologică și culturală a țării. Momeala fusese la început publicarea volumului *Aspects du Mythe*, cu traducerea revăzută de Sergiu Al-George, trăgănată vreme de opt ani. Din *Jurnalul* lui Eliade aflăm că prin 1970 cenzorii ideologici se împiedicaseră de un citat (ulterior suprimat la sugestia faimosului istoric al religiilor) din Norman Cohn „în care comunismul și nazismul erau socotite printre

mesianismele moderne” (vol. II, 2004, p. 131). După încă doi ani lucrarea s-ar fi publicat „de urgență” dacă Virgil Cîndea ar fi reușit să-și ducă la bun sfârșit misiunea de a-l convinge pe Eliade să revină în țară. Prin 1977 Virgil Cîndea încă îl mai „implora” de la Cleveland să-și facă apariția după Cortina de Fier. De data aceasta oficialii ridicaseră miza: Eliade era zor nevoie invitat să devină membru de onoare al Academiei RSR: „i-am explicat (poate puțin prea brutal, notează fostul asistent al lui Nae Ionescu) de ce sînt silit să refuz” (12 aprilie 1977). Drept care a mai trecut un an pînă să apară în librării *Aspecte ale mitului* (1978).

Mircea Eliade nu s-a lăsat păcălit să revină pentru a da girul „barbariei” (apud. Vintilă Horia, rev. „Origini/Romanian Roots”, vol. XIV, No. 135-136, sept.-oct. 2008, p. VIII), din țara unde gîndirea rămăsese oficial întemnițată, și unde Anton Dumitriu împreună cu Noica ajunseseră a reprezenta aproape în exclusivitate întreaga filosofie românească. Eliade, care din tinerețe se ocupase cu cele mai înalte realizări spirituale ale omenirii, se pare că fusese dăruit cu ceva puteri divinatorii. Fiindcă prin intermediul unui vis el a avut imaginea receptării în țară a operei sale. Nu doar pentru momentul în care a visat, moment cînd oficialii culturii încă mai sperau să-l momească să treacă de Cortina de Fier, ci valabilă mai ales după 1990 în România acelorași „atei stîngiști și viermi extremiști care rod marginile Culturii” (Vintilă Horia, 29 martie 1975, în *ibidem*, p. VII).

Se făcea că Eliade a murit și că el se vedea pe sine mort, de undeva din afara coșciugului. La un moment dat sicriul cu rămășițele sale pămîntești a început să plutească în aer pornind de la Paris către București. Vederea din exterior a putut urmări zborul pînă în Bulgaria. Din dreap-

ta Dunării, privind peste granița constituită de fluviu, Eliade a constatat cu surprindere că spectacolul a luat o altă înfățișare. Pe cât de limpede fusese imaginea pe care a putut-o urmări cu ușurință pe tot parcursul de la Paris pînă la granița cu România, pe atît de încețoșată devenise ea acum, ducîndu-l la imposibilitatea de a mai urmări plutirea sicriului de la Dunăre către București. Odată intrat pe teritoriul țării, coșciugul a fost înconjurat de o negură în care nu putea străbate acea privire însoțitoare, acel spirit nemuritor al lui Eliade.

Această viziune ar putea fi interpretată în felul următor: Intrate pe teritoriul ciuntit al patriei sale, rămășițe pămîntești ale marelui Eliade își vor pierde calitatea de a fi fost corpul decedat al unui istoric al religiilor onorat de lumea academică, devenind prada mult așteptată de vînătorii de cadavre. Prin acest vis Eliade a fost înștiințat că imediat după moartea sa „reflectoarele se vor îndrepta cu toată forța asupra anilor treizeci” cum scrie Virgil Nemoianu (1), care l-a încurajat pe Norman Manea să joace cartea vieții sale atacîndu-l pe Eliade, fapt bine apreciat în Israel și abundent răsplătit cu o bursă de un an în RFG, un post de universitar la Bard College (SUA), indemnizații de cercetare/creație de la Fundația Guggenheim etc. (2). Ideologul Nemoianu, care primise în două rînduri textul lui Manea în vremea cînd acesta îl cocea, va scrie, cu îngîmfarea caracteristică tuturor impostorilor care-și dau cu părerea în domenii în care nu se pricep, că Eliade, Enescu și Brîncuși „îl lasă indiferent” și că multe din principalele lucrări savante ale lui Eliade i-au rămas necunoscute. Apoi decretează apodictic: „Eliade, Noica, Cioran, toată generația lor, de la Vulcănescu pînă la Țuțea aparțin trecutului” (p. 192).

Spuneam că Eliade a avut daruri divinatorii, fiindcă el a presimțit care este și care va fi receptarea oficială a operei sale. În forma acestui vis premonitoriu Eliade a intuit că ideologia de serviciu îl vor considera „mort” spiritualicește. Desigur, știa de mult de găselnița „presupozițiilor politice ale scrierilor sale științifice” (apud. S. Antohi), după cum știa bine că în Occident nici un istoric serios al religiilor nu se coboară la asemenea nivel al discuției. Dar pentru cei de-acasă, pentru România ciuntită și decapitată de vîrfurile spiritualității sale, pentru cultura românească în care izvoarele fuseseră dinadins secate, situația nu se prezenta ca în Occident. Și aici intervine puterea divinației.

Într-o cultură materialistă dirijată din umbră de ocupantul țării mai bine de jumătate de secol, o cultură în care a fost săltat (pe cele mai înalte culmi) un istoric al religiilor precum Andrei Pleșu, geniul eliadesc va dispărea într-o ceață extrem de deasă.

Dar Eliade mai prevede ceva. El intuiește, în plus, că oficialii din țară nu-l vor da cu totul uitării. El poate reveni acasă. Sicriul îi ajunge la București, dar culturmicii de aici se vor preocupa de Eliade ca de un om oarecare, scăpat de temnița care-l aștepta cu porțile deschise din 1945. Redus la dimensiunea de cetățean care s-a bucurat de drepturi cetățenești și a avut simpatii politice, Eliade va fi catalogat în țara sa, cum a fost catalogat și prietenul său Mircea

Vulcănescu, drept „bandit fascist”. Revenirea postumă a lui Eliade nu va semăna în nici un caz cu revenirea postumă a lui George Enescu, interpretat post mortem de toți marii muzicieni și onorat an de an prin festivaluri care la București îi poartă numele.

Vorbînd de mormîntul lui Enescu rămas gol la Tescani, Ion Papuc subliniază „eșecul reîntoarcerii acasă a lui Enescu și-i asociază imaginea visului eliadesc cu sicriul zburător. Aceasta îl duce pe Ion Papuc la concluzia că, indiferent dacă s-ar fi întîmplat ca rămășițele lui George Enescu să ajungă a-și dormi somnul de veci în țărîna propriei țări, privirea lui Enescu ar fi rămas „definitiv în exil. Privirea lui, adică spiritul, geniul lui creator, cum se spune, ar fi rămas definitiv în exil” (3).

Hermeneutizarea după care accentul e pus pe rămînerea definitivă în exil, văduvește visul lui Eliade tocmai de partea premonitorie a sa, de secvența cu plutirea neînteruptă a sicriului într-o negură în care lumina spiritului nu-l mai însoțește. E foarte adevărat că atît la Enescu, cît și la Eliade, creativitatea le-a fost benefic influențată de viața din exil. Dar divinația din visul lui Eliade nu este axată pe faima care îi va rămîne vie în Occident, unde scrierile îi vor fi neînterupt publicate și traduse (cum s-a întîmplat cu traducerile făcute de Joaquin Garrigou, directorul Institutului Cervantes din București). Eliade (pre)vede ce se va întîmpla cu opera lui de o viață în țară, el are premoniția negurii care va întuneca lumina spiritului încorporată în scrierile sale.

Note:

1. În postfața la volumul lui Mihai Șora (*Despre dialogul interior*), Virgil Nemoianu (fost membru PCR) nu a putut scrie despre „nefastul și insignifiantul Nae Ionescu” și despre „neașteptata răutate a românilor față de semenii lor” cum a făcut-o în volumul prin care Editura Humanitas a marcat centenarul nașterii lui Eliade (v. *Întîlniri cu Mircea Eliade*, Ed. Humanitas, Buc., 2007). Aici a trebuit să se resemneze să amintească de „incandescentul și controversatul Nae Ionescu”.

2. v. rev. „Origini/Romanian Roots”, nr. 3-4/2001.

3. v. Ion Papuc, *Scriitorul de filosofie*, Ed. România Press, 2008, p. 145.

Luana Media Enciu, București